

บทที่ 6

ลักษณะทั่วไปและการบันทึกบัญชีบริษัท

บริษัทเป็นรูปแบบการประกอบธุรกิจรูปแบบหนึ่ง นอกเหนือจากกิจการเจ้าของคนเดียวและห้างหุ้นส่วน วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งบริษัทคือการแสวงหากำไรมาแบ่งปันกันระหว่างผู้ร่วมลงทุน คล้ายกับการประกอบธุรกิจรูปแบบ ห้างหุ้นส่วน แต่การจัดตั้งบริษัทเหมาะสำหรับกิจการที่ต้องการเงินทุนจำนวนมากหรือประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น กิจการโรงแรม ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า ดังนั้น การประกอบกิจการรูปแบบบริษัทจึงอยู่ภายใต้ข้อบังคับการควบคุมทางกฎหมายมากกว่าห้างหุ้นส่วน ในเรื่องการจัดตั้งและการดำเนินการบริษัทเป็นธุรกิจที่ต้องจัดตั้งในรูปนิติบุคคลโดยแบ่งทุนออกเป็นหุ้นมีมูลค่าหุ้นเท่าๆกันผู้ถือหุ้นทุกคนต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เป็นจำนวนเงินที่ตนยังสงใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถืออยู่เท่านั้น

บริษัทแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. บริษัทจำกัด
2. บริษัทมหาชนจำกัด

บริษัททั้งสองประเภทนี้อยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือบริษัทจำกัดจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ส่วนบริษัทมหาชนจำกัดจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544

ความหมายและลักษณะที่สำคัญของบริษัท

ความหมาย

บริษัทจำกัด หรือ บริษัทเอกชนจำกัด (Private Company Limited) เป็นบริษัทที่จัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดความหมายของบริษัทจำกัดไว้ในมาตรา1096ดังนี้

"อันว่าบริษัทจำกัดนั้น คือ บริษัทประเภทซึ่งจัดตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้น มีมูลค่าเท่าๆ กัน โดยผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังสงใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ" (มาตรา 1096 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2535 มาตรา 3)

บริษัทมหาชนจำกัด(Public Company Limited) เป็นบริษัทที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดความหมายของบริษัทมหาชนจำกัดไว้ในมาตรา 15 ดังนี้

"บริษัทมหาชนจำกัด คือ บริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชนโดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ต้องชำระและบริษัทดังกล่าวได้ระบุความประสงค์เช่นนั้นไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ"

ลักษณะที่สำคัญของบริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัด

ลักษณะที่สำคัญ	บริษัทจำกัด (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)	บริษัทมหาชนจำกัด (พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด)
1. ชื่อของบริษัท	ต้องมีคำว่า“บริษัท”นำหน้าชื่อและต้องมีคำว่า “จำกัด”ต่อท้ายชื่อ (มาตรา 1098)	ต้องมีคำว่า“บริษัท”นำหน้าชื่อและต้องมีคำว่า “จำกัด (มหาชน)”ต่อท้ายชื่อ (มาตรา 11)
2.จำนวนผู้เริ่มก่อ การจัดตั้งบริษัท และจำนวนผู้ถือหุ้น ขั้นต่ำ	ผู้เริ่มก่อการต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน (มาตรา 1097) และผู้เริ่มก่อการทุกคนต้องลงชื่อถือหุ้นอย่างน้อยคนละ1หุ้น(มาตรา 1100) ดังนั้น ผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดต้องมีไม่น้อยกว่า 3 คน	ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 15 คน (มาตรา 16) และผู้เริ่มจัดตั้งทุกคนต้องจองหุ้นและหุ้นที่จองทั้งหมดนั้นต้องเป็นหุ้นที่จองทั้งหมดนั้นต้องเป็นหุ้นที่ชำระค่าหุ้นเป็นตัวเงินรวมกันไม่น้อยกว่า5% ของทุนจดทะเบียน (มาตรา 17) ดังนั้น ผู้ถือหุ้นของบริษัทมหาชนจำกัดต้องมีไม่น้อยกว่า 15 คน
3.มูลค่าหุ้น	หุ้นของบริษัทต้องมีมูลค่าหุ้นละเท่าๆกัน และต้องไม่ต่ำกว่าหุ้นละ5บาท (มาตรา 1117)	หุ้นของบริษัทต้องมีมูลค่าหุ้นละเท่าๆกัน แต่ไม่ได้กำหนดมูลค่าหุ้นขั้นต่ำไว้ดังนั้นหุ้นของบริษัทมหาชนจำกัดจะกำหนดมูลค่าหุ้นเท่าใดก็ได้ [มาตรา 50 แก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 มาตรา 3]
4.การเสนอขาย หุ้น	ห้ามชี้ชวนประชาชนให้ซื้อหุ้นของบริษัท (มาตรา 1102)	เสนอขายหุ้นต่อประชาชนได้โดยต้องระบุนิติความประสงค์ไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ (มาตรา 15) และการเสนอขายหุ้นต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (มาตรา 24)
5.การขายหุ้น	ขายหุ้นในราคาต่ำกว่ามูลค่าหุ้นไม่ได้และการชำระค่าหุ้นสามารถชำระค่าหุ้นเป็นงวดๆได้ แต่การชำระค่าหุ้นในงวดแรกต้องไม่น้อยกว่า 25% ของมูลค่าหุ้น และในกรณีที่ขายหุ้นในราคาสูงกว่ามูลค่าส่วนเกินมูลค่าทั้งหมดชำระพร้อมการชำระค่าหุ้นในงวดแรก (มาตรา 1105)	ขายหุ้นในราคาต่ำกว่ามูลค่าได้ แต่ต้องเป็นบริษัทซึ่งดำเนินการมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และปรากฏว่ามีการขาดทุน (มาตรา 52) แต่การชำระค่าหุ้นทุกหุ้นต้องใช้เป็นเงินครั้งเดียวจนเต็มมูลค่า ในการชำระค่าหุ้นผู้จองหุ้นหรือผู้ซื้อหุ้นจะขอหักกลบลบหนี้กับบริษัทไม่ได้ (มาตรา 54) และในกรณีที่บริษัทเสนอขายหุ้นสูงกว่ามูลค่าหุ้น ต้อง

		ชำระจำนวนเงินที่สูงกว่ามูลค่าหุ้นพร้อมกับเงินค่าหุ้น (มาตรา 51)
6.หุ้นที่จดทะเบียนและหุ้นที่ออกขาย	จำนวนหุ้นที่ออกขายจะต้องเท่ากับจำนวนหุ้นที่จดทะเบียนและเมื่อได้รับชำระค่าหุ้นจากผู้เข้าซื้อซื้อทุกคนอย่างน้อย 25% ของมูลค่าหุ้นพร้อมทั้งส่วนเกินมูลค่า (ถ้ามี) จึงจะไปดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทได้ (มาตรา 1104 มาตรา 1110 และ มาตรา 1111)	จำนวนหุ้นที่ออกขายอาจน้อยกว่าจำนวนหุ้นที่จดทะเบียนแต่ต้องไม่น้อยกว่า 50% ของจำนวนหุ้นที่จดทะเบียน และต้องได้รับชำระค่าหุ้นครบถ้วนแล้วจึงจะไปดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทได้ (มาตรา 27 และ มาตรา 39)
7.การซื้อหุ้นคืน	บริษัทจะเป็นเจ้าของหุ้น หรือรับจํานำหุ้นของตนเองไม่ได้ (มาตรา 1143)	บริษัทจะเป็นเจ้าของหุ้นหรือรับจํานำหุ้นของตนเองไม่ได้ (มาตรา 66) แต่บริษัทอาจซื้อหุ้นคืนจากผู้ถือหุ้นที่ออกเสียงไม่เห็นด้วยกับมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นซึ่งแก้ไขข้อบังคับของบริษัทเกี่ยวกับสิทธิในการออกเสียงลงคะแนน และสิทธิในการรับเงินปันผลซึ่งผู้ถือหุ้นเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือ บริษัทอาจซื้อหุ้นคืนเพื่อบริหารทางการเงินเมื่อบริษัทมีกำไรสะสมและสภาพคล่องส่วนเกิน และการซื้อหุ้นคืนนั้นไม่เป็นเหตุให้บริษัทประสบปัญหาทางการเงินอย่างไรก็ตาม หุ้นที่ซื้อคืนมานั้นบริษัทจะต้องขายออกไปภายในเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวง ถ้าไม่ขายหรือขายไม่หมดภายในเวลาที่กำหนด บริษัทต้องลดทุนที่ชำระแล้วโดยวิธีตัดหุ้นจดทะเบียนส่วนที่ขายไม่ได้ (มาตรา 66/1)

การจดทะเบียนเงินทุนของบริษัท

การจดทะเบียนเงินทุนของบริษัท คือ การจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ ณ วันที่จดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิบริษัทจะต้องบันทึกทรงจำในสมุดรายวันทั่วไปเกี่ยวกับชนิดของหุ้น มูลค่าหุ้นและจำนวนหุ้นแต่ละชนิดตามที่ระบุไว้หนังสือบริคณห์สนธิ

เงินทุนของบริษัท

เงินทุนของบริษัท มีหลายความหมาย ได้แก่

1. เงินทุนจดทะเบียน (Authorized Capital) หมายถึง เงินทุนทั้งหมดของบริษัทที่ จดทะเบียนไว้ตามหนังสือบริคณห์สนธิ ซึ่งเท่ากับมูลค่าของหุ้นทั้งหมดที่บริษัทสามารถ นำออกขายได้ ในกรณีที่เป็นหุ้นชนิดมีมูลค่า เงินทุนจดทะเบียนจะเท่ากับจำนวนหุ้นทั้งหมด ที่จดทะเบียนคูณราคาตามมูลค่า

2. เงินทุนตามกฎหมาย (Legal Capital) หมายถึง มูลค่าของหุ้นที่ขายได้แล้ว คือ หุ้นที่ออกใบหุ้นแล้วและหุ้นให้จอง ซึ่ง เงินทุนตามกฎหมายอาจแตกต่างกัน ดังนี้

2.1 หุ้นชนิดมีมูลค่า

เงินทุนตามกฎหมาย = ราคาตามมูลค่า x จำนวนหุ้นที่ขาย

2.2 หุ้นชนิดไม่มีมูลค่าแต่มีราคาที่กำหนด

เงินทุนตามกฎหมาย = ราคาที่กำหนด x จำนวนหุ้นที่ขาย

2.3 หุ้นชนิดไม่มีมูลค่าและไม่มีราคาที่กำหนด

เงินทุนตามกฎหมาย = จำนวนเงินทั้งหมดที่ได้จากการขายหุ้น

ตามกฎหมายไทยเงินทุนตามกฎหมายของบริษัทจำกัด ก็คือ เงินทุนจดทะเบียนนั่นเอง ซึ่งเท่ากับราคาตามมูลค่า x จำนวนหุ้นที่จดทะเบียน แต่สำหรับบริษัทมหาชนจำกัด อาจนำหุ้นออกขายเพียงบางส่วนได้แต่ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของหุ้นที่จดทะเบียน ดังนั้น เงินทุนตามกฎหมายของบริษัทมหาชนจำกัดจะเท่ากับราคาตามมูลค่า x จำนวนหุ้น ที่ขายซึ่งอาจน้อยกว่าทุนจดทะเบียนได้

3. เงินทุนที่นำมาลง (Paid - in Capital) หมายถึง จำนวนเงินทั้งหมดที่ได้จากการ ชำระค่าหุ้นจากผู้ถือหุ้น ซึ่งเท่ากับ ราคาขาย x จำนวนหุ้นที่ขาย หรือเท่ากับเงินทุนตาม กฎหมายบวกส่วนเกินมูลค่าหุ้น หรือหักส่วนลดมูลค่าหุ้น (ถ้ามี)

ตัวอย่างที่ 6.1 บริษัท รมเย็น จำกัด จดทะเบียนหุ้นทุน 1,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาทออกจำหน่ายแล้วทั้งสิ้น 500 หุ้น ในราคาหุ้นละ 150 บาท โดยได้รับชำระเต็มมูลค่าแล้ว

เงินทุนจดทะเบียน	=	1,000 x 100	
	=	100,000	บาท
เงินทุนตามกฎหมาย	=	500 x 100	
	=	50,000	บาท
เงินทุนที่นำมาลง	=	500 x 150	
	=	75,000	บาท

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ส่วนของผู้ถือหุ้น คือ ส่วนของเจ้าของสำหรับเจ้าของสำหรับกิจการที่อยู่ในรูปบริษัทจำกัด ซึ่งเป็นส่วนได้เสียที่เหลืออยู่ (Residual Interest) ของผู้ถือหุ้นในสินทรัพย์ของกิจการ หรือเป็นสินทรัพย์สุทธิ (Net Assets) (สินทรัพย์ทั้งหมดหักด้วยหนี้สินทั้งหมด) ของกิจการ ผู้ถือหุ้นไม่มีสิทธิเรียกร้องต่อสินทรัพย์รายการใดรายการหนึ่งของกิจการโดยเฉพาะ แต่มีสิทธิในส่วนหนึ่งของสินทรัพย์ทั้งหมดของกิจการหลังจากชำระหนี้สินทั้งหมดของกิจการแล้ว

การเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นเกิดได้ใน 2 ลักษณะคือ (1) การเปลี่ยนแปลงที่กระทบบัญชีทุน และ (2) การเปลี่ยนแปลงที่กระทบบัญชีอื่นๆ ในส่วนของผู้ถือหุ้น ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงที่กระทบบัญชี ได้แก่ การออกหุ้นเพิ่มทุน และการแปลงสภาพของหุ้นกู้แปลงสภาพ สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่กระทบบัญชีอื่นๆ ในส่วนของผู้ถือหุ้นแบ่งได้เป็น (1) รายการกำไรหรือขาดทุนที่เป็นผลจากการดำเนินงานซึ่งรวมอยู่ในการคำนวณกำไรสุทธิประจำงวด และ (2) รายการกำไรหรือขาดทุนที่รับรู้โดยตรงในส่วนของผู้ถือหุ้น เช่น กำไรจากการตีมูลค่าสินทรัพย์ใหม่ กำไรหรือขาดทุนที่ยังไม่เกิดจากเงินลงทุนเพื่อขาย ซึ่งรวมๆ เรียกว่า “กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น”(Other Comprehensive Income) กิจการต้องนำรายการที่เป็นกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นนี้มารวมแสดงใน “งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ”(Statement of Comprehensive Income) โดยแสดงต่อจากกำไรสุทธิสำหรับปี